

Borbé Levente

Mit tehet egy iskolai könyvtáros, ha félig vagy egészen online van?

A csíkszeredai Márton Áron Főgimnázium
könyvtárosának online könyvtári tevékenysége
a koronavírus-járvány idején

Az online megbízatás kezdete

2020. március 11-étől az iskolák zárva maradtak a diákok és a tanárok előtt. A személyzet továbbra is bejárt, noha a tevékenységük más formát öltött. Az iskolai könyvtárosok nagy része minden további nélkül bekapcsolódott az iskolai teendők elvégzésébe, valamint online folytatta munkáját. Elsőnek a tankönyvrendelés feladatának teljesítése került terítékre, majd később a diákokkal és a tanárokkal való kapcsolattartás.

Eme tevékenységek alatt meglátszott a könyvtáros társadalomban lévő összetartás, hiszen a közkönyvtárosok munkája tekintélyes mértékkel besegített tevékenységünkbe. Gondolok az online könyv- és folyóirat-ajánlókra, az ingyenesen felajánlott könyvek elérhetőségére, diákoknak meghirdetett pályázatokra és online versenyekre, kvízzjátékokra. Természetesen, elsősorban a székelyföldi közkönyvtáraktól kaptunk tömördek anyagot, amelyet hasznosítani tudtunk a munkánk során. Kiemelném itt a csíkszeredai Kájoni János Hargita Megyei Könyvtár naprakész online elérhetőségét. Itt lehetett tájékozódni a hazai, a magyarországi és a nemzetközi könyvtárak online tevékenységéről. Mi pedig blogokon, közösségi oldalakon (Facebook, Instagram) osztottuk meg a kapott információkat, hogy

közülünk bárki könnyen hozzáférhessen, és tudja ajánlani a diákoknak és a tanároknak.

Sok könyvtáros, beleértve magamat is, könyvajánlókat és a tanuláshoz hasznos anyagokat tett fel a könyvtári, valamint iskolai honlapokra, blogokra a diákok számára, ezzel is megkönnyítve a frissen kialakult helyzet adta online oktatást.

A fentiekhez még annyit hozzátennék, hogy e-mailben is továbbküldtük a diákoknak a kért anyagokat. Azonban a tankönyvekkel foglalkozó iskolai könyvtárosok újabb kihívásoknak néztek elébe. A végzős osztályoktól össze lehetett gyűjteni a tankönyveket a felkészítők során, de a többi a 2020–2021-es tanév szeptemberére és októberére maradt.

Mindemellett a munkám külön része volt a Székelyföldi Iskolai Könyvtárosok blogjának frissítése naprakész információkkal (román nyelven is), valamint az évfordulók és a romániai magyar könyvtárosok ReMek-e-hírlevelének szerkesztése.

Biblioterápia

A biblioterápiás tevékenységem sem maradt félbe. A *Székelyföldi biblioterápia* Facebook-oldalon számos könyvajánlót és biblioterápiai munkákhoz tartozó linkeket ismertettem meg az érdeklődőkkel. A könyvajánlók, filmajánlók, felolvasások mind összefüggnek a növekvő nemzedék lelki fejlődésével, ablakot nyitnak az érzelmek tudatos megélésének világába.

Eme tevékenységet otthon sikerült a legjobban megvalósítani, mert munkálkodás közben együtt lehettem a gyermekeimmel. Hol a két lánynak, hol a kislánynak külön, hol pedig mindegyiküknek egyszerre olvastam fel. Olvasás közben hangsúlyt kaptak a szereplők jellemei. Időnként, amikor fontosnak találtam megeleveníteni az olvasottakat, akkor eljátszottam néhány jelenetet, ami igencsak tetszett nekik. Ha netán megvolt filmváltozatban, rajzfilmben, azt is megtekintettük, és jól átbeszéltük őket. Voltak történelmi jellegű regények, amelyekhez térképpel, vagy néhány rövidfilmmel, fotókkal, festményalbumokkal (nem csak online) elevenítettünk meg személyeket, eseményeket. Igazi bűvárkodás volt a fantázia, a történetek, és nem utolsósorban a lélek világában.

A 2020–2021-es tanév elején nagy fába vágtam a fejszemet. Úgy terveztem meg egy biblioterápiai foglalkozást (14–18 éveseknek), hogy igyekeztem belekalkulálni az esetleges akadályokat, melyekből akadt bőven, mégis lenyűgöző eredmény született. Témaként ezúttal az őszt választottam. Szerettem volna olyan írásokról hallani a foglalkozás során, amelyek segítenek megnyugtatni, jó kedvet teremteni, vagy elgondolkoztatni a diákokat ebben a koronavírus miatti zavaros helyzetben. Hiszen elgondolkozni saját világunkról mindenképpen célravezetőbb, mintha az események foglyai lennénk. A megoldás bonyolultra sikerült, mivel a diákokat csak tankönyvezésekkor lehetett elcsípni, néha pedig a folyóson. Beavattam ebbe a foglalkozásba a gyermekeimet és még az ismerős gyerekeket is (itt már a 7 és 14 éves kor közötti kisebbeket is), akik egyébként szerették ezt a

játékot. Hiszen nem volt benne számonkérés, és mások előtt sem kellett föltétlen véleményt nyilvánítaniuk (mert legfeljebb egy várakozó hallhatta). A kikötés csak annyi volt, hogy magyar szerzőtől válasszanak művet.

Többségében a költészetet célozták meg, de részleteket is soroltak fel néhány prózai műből. Voltak, akik megzenésített költeményeket említettek meg, amelyekre a világháló segítségével találtak rá. A zene, a költészet és a látvány összhangja segítségével értek el békés, nyugtató, vagy elgondolkoztató hatást.

Úgy vettem észre, hogy a rövid beszélgetések igencsak pozitívan hatottak rájuk. Voltak, akiket a művek kellemesen befolyásoltak, másokat meg arra készítettek, hogy leássanak az élet kérdéseinek titokzatos bugyraiba. Az utóbbi nem éppen egy kellemes választás, mégis megerősítette őket lelkiükben. Hiszen a választott költemények nagy része magába foglalta az emberi természetet és a mulandóságot is.

Amit ajánlóként hozzátettem, az az volt, hogy olvassanak még több művet erről a gyönyörű évszokról, s főleg látogassák meg az anyatermészetet, ami a befogadó békés pillanatokért még csak a jelenlétüket se kéri számon, de mégis jó ott lenni benne. Amit viszont hiányként könyvelek el, az nem más, mint a közös beszélgetések, az együttlétek, ahol foglalkozásról foglalkozásra megnyílnak a csoporttagok.

„Az iskolai könyvtárosok online tevékenysége” – továbbképző

2020. október 16–17. között a sepsiszentgyörgyi Csutak Vilmos Pedagógusok Háza módszertanos könyvtárosának köszönhetően *Az iskolai könyvtárosok online tevékenysége* címen képzést tartottam. A képzésnek egyértelmű kiváló oka volt. Ebben a vírusos állapotban, mikor a könyvtáros munkája is egyre jobban korlátozódik, figyelni kell az esetleges lehetőségekre. Ilyenkor kerül előtérbe az online foglalkozás. Ennek módszertanát igyekeztem összerakni az online képzés során.

Rövid bemutatkozás után lazításként saját internetes élményeimről beszéltem el az 1990-es esztendőik végétől napjainkig. Ezt követte az internet történetének rövid bemutatása, kiemelve a böngészőket, keresőprogramok jelentőségét. Itt hangsúlyt fektettem az online könyvtárosi tevékenység elindulására, rendeltetésekére, változásaira, szerepére az oktatásban. Ezt követően vágunk bele könyvtáros és pedagógus társaimmal együtt az online iskolai könyvtárosi tevékenység eljárásainak világába, ahol a kulcsszavak igencsak előkelő helyet foglalnak el. A tervezéssel kezdünk, majd az anyaggyűjtésen és szelektáláson keresztül eljutottunk az online didaktikai csomag átadásáig. Ebben a csomagban benne lehet az iskolai könyvtárból származó anyag is (természetesen lefényképezve/beszkenelve), de nagy segítséget nyújtanak a közkönyvtárak, egyetemi könyvtárak honlapjainak kínálata, más hasznos könyvtári oldalak. Egy jó példa erre, még a gyerekek számára is, a világhálón megtalálható könyvbemutatók és beszámolók, amelyeket a tanórákon csakúgy mint a pedagógus, a diák is felhasználhat.

Beszéltem a diákok és a tanárok online információkereső tevékenységének megkönnyítése érdekében vállalt útmutatási lehetőségekről is. Vagyis segítettem őket, hogy otthonosabban mozogjanak a keresőprogramok használatában.

A folyamatot az anyaggyűjtéstől egészen az online tananyagba illő csomag összeállításáig a könyvtáros kollégák végezték el. A gyakorlati bemutatót másnap tartották meg. Eme közös bemutató komoly ötletbörzvé alakult át, ahol a keresési fortélyok igencsak jó segítséget nyújtottak minden résztvevő számára. Például, hogy milyen korosztálynak lehet ajánlani ezt a témát, milyen lehetőségek nyílnak a téma kiszélesítésére, fel lehet-e használni más tantárgyknál stb. Végül pedig az anyagot kinek, kiknek, hová és hogyan töltjük fel, küldjük el.

Ezután közös beszélgetést folytattunk a közösségi oldalak szerepéről, gondolkodok itt a Facebookra, az Instagramra és a TikTokra. A résztvevők virtuális sétát tettek a youtuberek (vloggerek) háza táján is. Ugyanakkor felhívtam a figyelmüket az elektronikus újságok, blogok és honlapok fontosságára is, amelyeknek tanításra szánt, vagy tanítást elősegítő anyagát egymásnak (iskolai könyvtárosoknak) a körlevelező segítségével át lehet küldeni. Némely honlapot, blogot, internetes újságot meg is tekintettünk.

Mindannyian egyetértettünk abban, hogy a diákok és tanárok online kíségetésének része az online könyv- és folyóirat-ajánlók, meghirdetett pályázatok, online versenyek, valamint a tanulást és nevelést elősegítő kvízzjátékok és más tanulási-nevelési anyagok ismertetése.

Végezetül az online kapcsolattartást emeltem ki, nemcsak a diákokkal és tanárokkal, hanem a könyvtárosokkal is. Hiszen az ötletek megosztása révén a könyvtárosok egymást segítve, gördülékenyebbé teszik saját munkájukat, s ezáltal eredményesebb lesz az iskolai tevékenységük. – Visszajelzéseként a résztvevők a tanultakat egy összegző online könyvtárpedagógiai teszt kitöltésével pecsételték meg.

A képzéshez sokat hoztatt László Emese módszertanos könyvtáros, a sepsiszentgyörgyi Csutak Vilmos Pedagógusok Házától, a munkám technikai részét pedig Kovács Zsuzsa, csíkszeredai fizika-informatika tanár segítette. A fiatalok online térben való érdeklődésében a gyermekeim és a Márton Áron Főgimnázium diákjai igazítottak el.

Iskolai Könyvtárak Világhónapja a Márton Áron Főgimnáziumban

A 2020-as Iskolai Könyvtárak Világhónapjához kapcsolódó rendezvényeimet a gimnáziumban munkálkodó neves tanárok, tanítók, valamint diákok népszerűsítésének szenteltem. A paletta nagy. Igyekeztem kiválasztani a legrepresentatívabb egyéniségeket, akik nagyot alkottak a kultúra valamely területén. Tartottam könyvtártörténeti és könyvtárismereti órákat. Amelyik osztályokban nem sikerült megtartani az előadásokat, azoknak az anyagot online küldtem el.

Az idén a rendkívüli helyzet miatt a kiállítást is a könyvtár előtti, üveggel borított asztalon lehetett megvalósítani. Természetesen a gimnáziumunkban tanító és tevékenykedő illusztris személyiségekből válogatott portrékat használtam fel, amelynek a Nagyjaink – Jeles személyek a gimnáziumban címet adtam. Ezt a kiállítást egy kis beszámolóval a világhálón tovább népszerűsítettem.

Mivel más komolyabb tevékenységre nem nyílt lehetőség, kollégáimmal online szakmai beszélgetéseket folytattunk a jelenlegi állapotunk és a könyvtárosi munka mostani helyzetéről a megyei, a hazai és a magyarországi könyvtárosokkal. A beszélgetések során a kölcsönös tapasztalatcsere gördülékenyebbé tette munkánkat a világhálón. Egymás segítése otthonosabb mozgásteret biztosított az online térben, amelyet a későbbiekben is fel tudunk használni.

Online gyűlés Hargita megyei iskolai könyvtárosoknak

2020. november 3-án került sor erre az eseményre, melynek az volt az oka, hogy megosszam tapasztalataimat a háromszéki könyvtárosok online továbbképzőjéről. A köszöntőbeszéd után rövid ismertetőt tartottam az iskolai könyvtárosok jelenlegi helyzetéről. A résztvevők elmondták, hogy éppen mivel foglalkoznak, beleértve a nem könyvtárosi jellegű tevékenységeket is.

Bölöni Melinda, a csíkszeredai Nagy Imre Általános Iskola könyvtárosa elmondta, hogy az iskolájukban egy jó ideje felújítás zajlik. A könyvtár új termet kapott. Ő már költözhet vissza.

Szó esett még a tanév eleji tevékenységnek számító tankönyvezésről is, amelynek a kivitelezése eléggé meg volt nehezítve. A felvetődő problémák mind arra utaltak, hogy a könyvtárosoknak szükséges egymással tartaniuk a kapcsolatot, hogy hasznossá válhasson tevékenységük az iskola pedagógusaival és diákjaival. Így is segíthetnek a jelenlegi online oktatás gördülékeny lefolyásában.

Ezt követően ismertettem a háromszéki könyvtárosoknak és könyvtárral foglalkozó pedagógusoknak szóló továbbképző anyagát, ami a könyvtárosok világhálón történő aktivitásáról szólt. A jelenlévők betekintést kaptak a következetes keresési módszerekről, az anyaggyűjtésen keresztül a szelektálásig. Szó esett az ezt követő online didaktikai csomag praktikus összeállításáról, valamint hasznáról.

Összegzésképpen a megbeszélés végén a résztvevők hozzátették online ajánlataikat, amelyeket a tanításban is lehet alkalmazni:

- Hatos Melinda, a székelykeresztúri Orbán Balázs Gimnázium könyvtárosa többek között az *Olvass többet! határtalanul-magyarul* oldalt javasolta, amely a Facebookon is elérhető, ahol számos kortárs irodalom és ajánlott házi olvasmány is megtalálható.
- Egyed Daniela, a csíkszeredai Nagy István Művészeti Líceum könyvtárosa beszámolt a diákok online tevékenységéről. Itt az egyik jól bevált megoldás a művek bemutatása, amelyeket a diákok párosával is bemutathatnak, hogy mindenki sorra tudjon kerülni.

- Végezetül Barabás Zója, a székelyudvarhelyi Móra Ferenc Általános Iskolától, Kosztolányi Dezsőnek az olvasás jövőjéről szóló elgondolkoztató írását adta ajándékkul nekünk.

A megbeszélés azzal a gondolattal zárult, hogy bőven van könyvtárosi munkánk, amivel foglalkozzunk. A kérdés az, hogy mennyi valósítható meg belőlük az egyéb tevékenységek mellett.

Hogyan tovább?

A gondok nem hárultak el. A továbbképző és a gyűlés is új képzéseket és új online összejöveteleket kívánnak maguk után. Már megkezdődtek az ez irányban történő szervezkedések. Az iskolai könyvtáros kollégák ráéreztek arra, hogy eme tevékenységek a járvány után is hasznosak lehetnek. Habár tisztában vannak az- zal, hogy nem tudják fedni a könyvtárosi munka nagyját sem, inkább kiegészítik azt, de sokat segít, és megkönnyíti a mindennapi felelősségek okozta terhet.

Balszerencsénkre, az általam készített jól működő Yahoo-csoportunk (Yahoo Groups) 2020. december 15-én csődöt mondott. Ezért új helyet kerestünk. A költözés nem járt baj nélkül, de mostanra már kitisztult az ég. Fent vagyunk a Facebookon *Erdélyi magyar iskolai könyvtárosok* néven. Egyelőre privátban futunk. A „honfoglalás” utáni közösség folyamatosan nő. Ugyanúgy, mint a nemrégiben létrehozott Messenger-csoportunkban. A kettő annyiban különbözik egymástól, hogy a Facebook-csoport inkább hasznos könyvtárosi információkat, beszámolókat, linkeket és könyvajánlókat tartalmaz, míg a Messengeren lehet ötletelni, megvitatni különféle szakmai kérdéseket, összejöveteleket szervezni, valamint a problémákat megbeszélni, tisztázni. A feliratkozók folyamatos gyarapodása arra enged következtetni, hogy érdemes megosztani ötleteinket, gondolatainkat, hiszen szükségünk van egymás tapasztalataira.

Eme oldalak azért is megfelelőbbek, mint elődeik, mert előszeretettel használják az emberek. Így időben hamarabb jön a segítség a szakmai problémák orvoslására. Mindezt egybevetve, az online munka, ha nem is egészen kielégítő, de úgy néz ki, meghozta a várva várt eredményt az iskolai könyvtárosok számára.
